
Toplum Temelli Rehabilitasyon

Dr. Aysun GENÇ
Ankara Üniversitesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon AD

Tanım

- İşlev bozukluğu olan, özürlü ve engelli bireylerin, aileleri ve yaşadıkları toplumun bir bütün olarak ele alınması ve yerel kaynakların harekete geçirilmesi ile başlatılan toplumsal düzeydeki uygulamalardır (WHO-1981)
 - TTR, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, toplumda rehabilitasyon bilincini geliştirmek için yaygın olarak kabul edilen bir modeldir.
-

Amaç

- Sosyal bir modele dayanan ve daha fazla özürlü kitlesine ulaşabilen TTR'nun ana amacı, bireylerin entegrasyonu ve bağımsızlaştırılmasıdır.
-

-
- İnsanlığın temel amacı; toplumdaki her bireyin olabileceği en iyi düzeyde sağlıklı bir yaşama ulaşmasını sağlamaktır.
 - Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) de sağlık alanındaki somut hedefini yeni yüzyıl için “Herkesin Sağlık” sloganı ile belirlemiştir
 - 1950 yılında kurulan Dünya Sağlık Örgütü, sağlığı; “Fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan iyi durumda olmak ve bir hastalığın olmaması” şeklinde tanımlamıştır.
-

-
- Özürlü bireylere yönelik ilk çalışmalar 1919 yılında kurulan uluslararası bir kuruluş olan Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labor Organization-ILO) tarafından yapılmıştır.
 - 1970'lerde DSÖ; geliştirmekte olan ülkeler için, özürlü bireylere yönelik rehabilitasyon hizmetlerinin yaygınlaştırılması için düşük maliyetli ve daha kapsamlı olduğu tahmin edilen "Toplum Temelli Rehabilitasyon" (TTR) modelini tanımlamıştır.
 - ilk TTR modeli, özürlü bireylerin yaşadıkları ortamda basit ve pratik yöntemlerle rehabilitasyonu ile özürlü, aile ve toplumun özürlülük konusunda eğitimini hedeflemiştir.
-

-
- Daha sonra bu fikir gelişerek DSÖ tarafından da bir rehabilitasyon yaklaşımı olarak benimsenmiş ve 1980-1990 yılları arasında dũnyanın bir çok ¼lkesinde ¼zellikle uluslararası ¼rg¼tlerin desteğiyle TTR modelleri oluşturulmuştur.
 - Bu d¼nemde TTR, tıbbi, odaklı bir rehabilitasyon yaklaşımı şeklinde gelişmekte olan ¼lkelerde ¼zellikle rehabilitasyon hizmetlerine ulaşma olanağı olmayan ¼z¼rl¼ bireylere sunulması ve bu programın 1. basamak sağlık hizmetlerine entegrasyonu şeklinde ¼nerilmiřtir.
 - Bu sayede erken d¼nemde uygulanacak TTR programları, yetersizliklerin ¼nlenmesi, fonksiyonel yeteneklerin korunması ve ¼z¼rl¼ kişilerin topluma “uydurulması” amacını taşımıştır. (ILO, UNESCO, UNICEF, WHO, 2002).
-

-
- TTR programlarının artması sonucu kavramsal açıdan tanımlanmasında değişiklikler oluşmaya başlamış ve ilk olarak tıbbi tedavilerin rehabilitasyon sürecinde yeterli olmadığı görülerek daha kapsamlı bir yaklaşıma doğru dönüşüm olmuştur
 - Böylelikle TTR programlarında, eğitim, meslek, öğretim, sosyal rehabilitasyon ve koruma gibi konulara da yer verilmeye başlanmıştır.
-

-
- Programların uygulanmasında oluşan bir diğer değişiklikler ile;

Toplumun özürlü olmayan bireylerinin, özürlü kişilerin sorunlarını anlamaları ve onların sosyal entegrasyonuna destek olmaları,

Eğitim, iş bulma gibi konularda eşit haklar sağlanması,

Özürlü haklarının korunması,

Toplum kontrolünün ve sahiplenilmesinin sağlanması konuları önem kazanmıştır.

- TTR programlarının uygulandığı ülkelerde karşılaşılan bu değişimlerin bir yansıması da, uluslar arası özürlülük sınıflamasında ki kavram değişikliklerinde olmuştur.
- Bir çok kez yenilenen özürlülük sınıflaması, İşlevsellik, Yetiyitimi, ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması (International Classification of Functioning – 2001 ICF) ile son halini almıştır.
- Evrensel uygulama imkanı olan bu sınıflamanın en büyük farkı; disiplinler arası standart dilin oluşturulmasını hedeflemesi ve çok amaçlı bir sistem olmasıdır.
- Sadece özürlüler için değil tüm bireyler için kullanılabilen bu sınıflama sağlık problemlerini hem bireysel hem de sosyal alanda değerlendirmektedir.
- ICF, sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi ve her türlü toplum araştırmalarında kullanılabildiği gibi, “Sağlık ve Özürlülük” konusunda bilgi edinmek, sosyal engelleri yok etmek ve topluma katılımı sağlamak üzere yapılacak çalışmalarda da kullanılabilir (WHO, 2001).

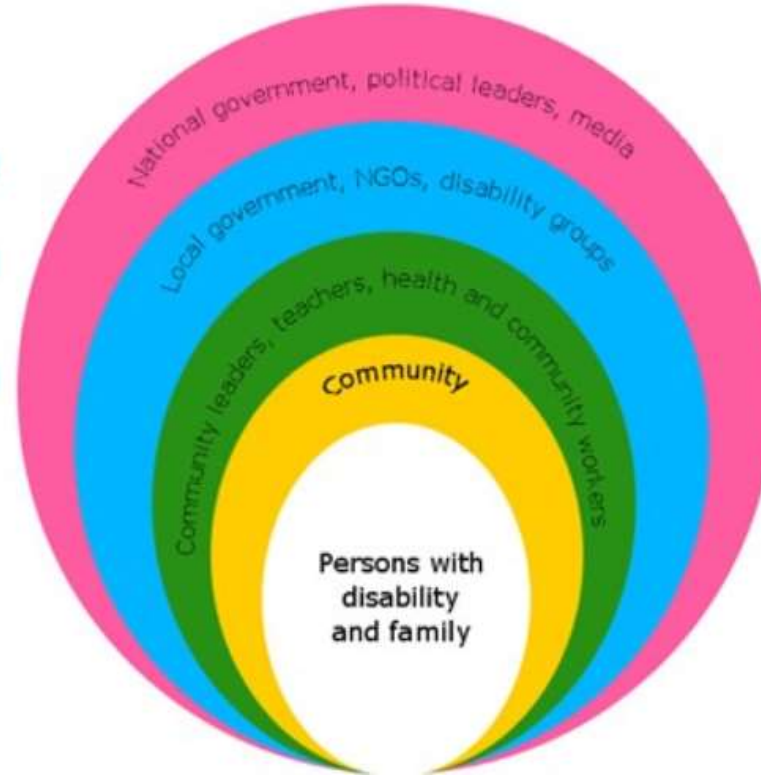
-
- Basit bir yaklaşım olan TTR, aynı zamanda karmaşıktır.
 - Bu programın basitliği özürlülere kendi toplumları içinde temel rehabilitasyon terapilerinin verilmesi ile ilgilidir.
 - Karmaşıklığı ise, TTR programlarının çok sektörlü yada çok disiplinli bir çalışmaya dayalı olması ve böylelikle de özürülerin yaşam kalitelerinin arttırılmasını hedefleyen bütün alanlarda yardım/destek sağlanması ile ilgilidir.
-

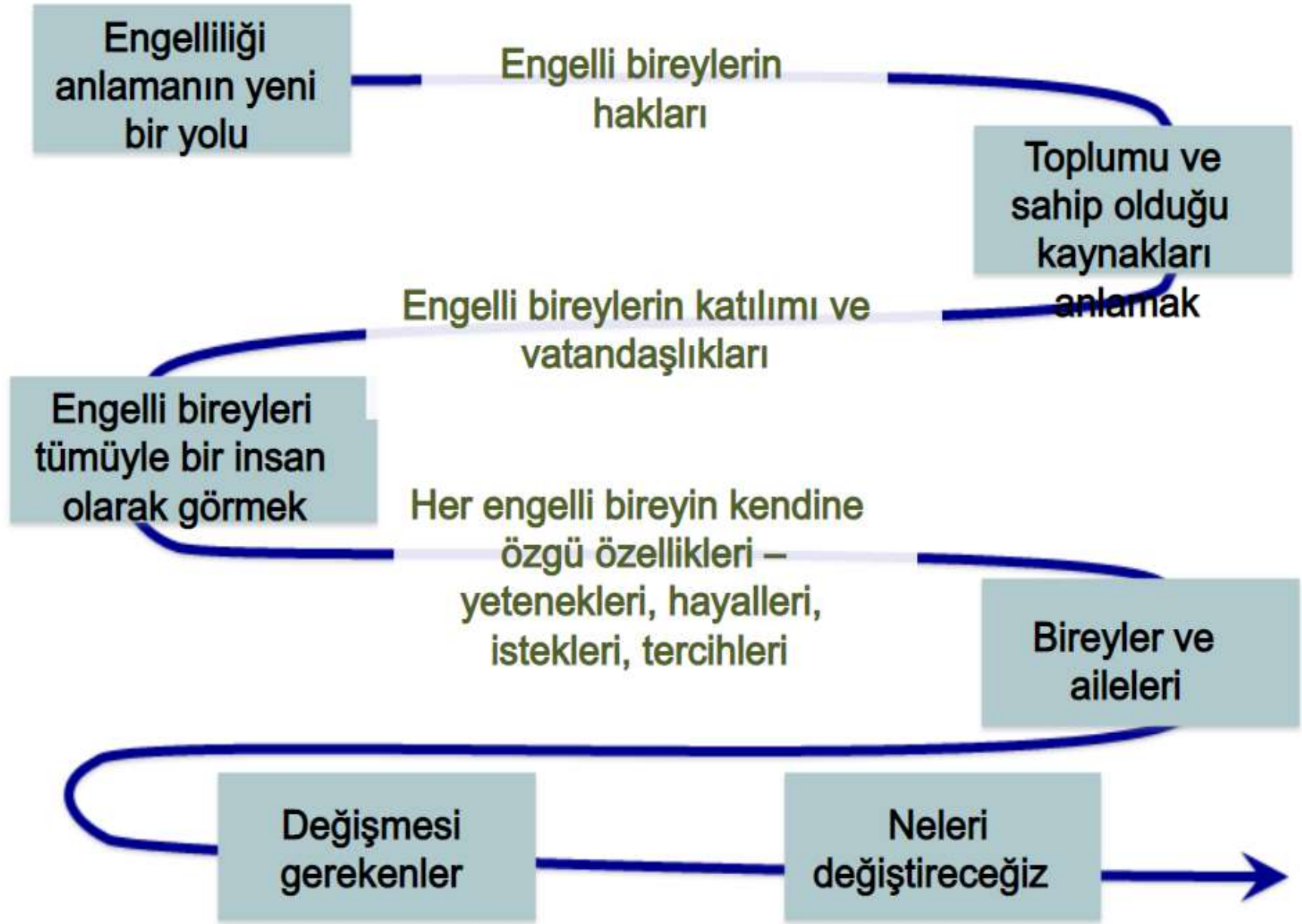
-
- TTR, toplumun gelişim sürecinde, fırsatların eşitlenmesi, yoksulluğun azaltılması ve engelli bireylerin sosyal hayata katılımlarını içeren bir stratejidir.
 - TTR, engellilerin kendileri, aileleri ve toplulukları ile uygun sağlık, eğitim, mesleki ve sosyal hizmetlerin bir araya getirdiği çabalarla uygulanan bir bilimdir.
-

-
- TTR, gelişmiş bir toplumda temel bir sağlık hizmeti girişimi ve kapsamlı bir sosyal modeldir.
 - Toplumun katılımının önemini vurgulayarak, topluma kendi rehabilitasyon merkezleri bakımından yönlendirmelerini, engellilerin insan haklarını pekiştirmelerini ve mevcut topluluk kaynaklarını kullanmalarını vurgular
-

TTR alt başlıkları:

- Sağlık
- Eğitim
- İş olanakları
- Sosyal hayat
- Örgütlenme

Terminoloji açısından bakıldığında, burada “rehabilitasyon” terimi iki farklı şekilde kullanılmaktadır:

- İlk olarak, rehabilitasyonun tüm strateji ve konsept için bir şemsiye terim olarak kullanılmasıdır (engelliliğin üstesinden gelmek için küresel bir strateji olarak rehabilitasyon).
 - İkinci olarak ise, terimin bir müdahale veya hizmet için kullanılmasıdır (örneğin tıbbi ve / veya sosyal rehabilitasyon)
-

Rehabilitasyon

*bedensel,
zihinsel, ruhsal
işlev bozukluğu*

*günlük
aktivite
kısıtlılığı*

*toplumsal yaşama
katılmada sorun
yaşayan*

*tıbbi
tedavi*

eğitim

*bağımsız
yaşamayı
öğrenme*

*ileri düzeyde
sakatlanmayı
önleme*

*psikolojik
destek*

*sosyal
yardım
ve destek*

-
- 2007 yılında, Uluslararası İşlevsellik, Engellilik ve Sağlık Sınıflandırmasına dayanan, rehabilitasyonun kavramsal tanımına ilişkin bir öneri yapılmıştır.
 - Bu kavramsal tanım, genel bir rehabilitasyon anlayışı, rehabilitasyon uzmanları ve fiziksel ve rehabilitasyon tıbbının mesleki disiplininin gelişmesini desteklemelidir.
 - Rehabilitasyon, halk sağlığı açısından 4 genel sağlık stratejisinden biri, yani önleyici, iyileştirici, rehabilite edici ve destekleyici stratejiler olarak anlaşılmaktadır.
-

-
- TTR programının uygulanması her ülkenin sosyal ve ekonomik koşullarına göre değişiklik göstermektedir.
 - Toplumun her üyesinin birlikte çalışması ile toplumsal bir hareket olan bu programda, kolaylaştırıcılık rolünü üstlenecek bir destek güç olması gereklidir.
 - Bu güç kamu kurumları, sivil toplum örgütleri veya ülke dışından bir destek olabilir. Bu rolü kim alırsa alsın hareket bir kez başlatıldığında, diğer üyeleri de kapsar ve devamlılık esastır.
-

TTR Programlarında;

1. Özürlü bireylere yönelik pozitif davranışın yaratılması

2. Fonksiyonel rehabilitasyon servislerinin hazırlanması:

- Tıbbi
 - Göz bakımı hizmetleri
 - İşitme hizmetleri
 - Fizyoterapi
 - Uğraşı terapisi
 - Oryantasyon ve hareketlilik eğitimi
 - Konuşma terapisi
 - Psikolojik danışmanlık
 - Ortez ve protez
 - Diğer cihazla
-

3. Eğitim ve öğrenim fırsatlarının sağlanması:

- Erken ocukluk dönemine ait girişimlere ve tıbbi rehabilitasyon hizmetlerine yönlendirme
 - Okullarda eğitim
 - Düzenli okul olanağının olmadığı yerlerde biçimsel (formel) olmayan eğitim
 - Normal veya özel okullarda özel eğitim
 - İşaret dili eğitimi
 - Mors alfabesi eğitimi
 - Gündelik yaşam aktiviteleri ile ilgili becerilerin eğitim
-

4. Mikro ve makro gelir getirici fırsatların yaratılması

5. Bakım imkanlarının sağlanması

6. Özürlülüğün önlenmesi

7. Yönetim, izleme ve değerlendirme

TTR'nin gelişimi ve yürütülmesi için sektörler ve rolleri:

- **Özürlü bireyler**
- **Özürlülerin aileleri**
- **Toplum**
- **(Yerel, bölgesel, ulusal) yönetimler**
- **Sivil toplum kuruluşları, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası kuruluşlar**
- **Tıbbi uzmanlar, yardımcı sağlık uzmanları, sosyal bilimciler ve diğer uzmanlar**
- **Özel sektör (iş ve endüstri alanları)**

Soru ve Katkılarınız
